

Sledování a vyhodnocování trendů

I v případě, že jste ve své knihovně právě začali používat nový knihovní software, lze doporučit **průběžně věnovat pozornost sledování a vyhodnocování trendů v oblasti nejenom knihovních softwarů, ale digitálních technologií obecně**. Jak zdůrazňuje i shrnutí výsledků celosvětové vize Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA), která sdružuje na 1 400 členů ze 140 zemí světa¹⁾, jednou z deseti nejdůležitějších příležitostí pro knihovny **je držet krok s neustálými změnami v oblasti technologií**²⁾.

Ke sledování a vyhodnocování trendů lze využít celou řadu zdrojů či nástrojů. Níže uvádíme alespoň několik z nich, které pokládáme za nejprůběžnější. Upřednostněny jsou zdroje dostupné v češtině, jsou však výběrově doporučeny i některé zahraniční zdroje v angličtině.

1. Strategie, koncepce a výzkumné zprávy

Vhodným výchozím bodem pro sledování trendů jsou strategie, koncepce a výzkumné zprávy. Přehled důležitých dokumentů tohoto typu je k dispozici na portálu Informace pro knihovny³⁾.

Doporučujeme věnovat pozornost zejména následujícím zdrojům:

- Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020⁴⁾ a související dokumenty⁵⁾;
- IFLA Global Vision Report⁶⁾;
- IFLA Trend Report⁷⁾;
- OCLC Research Reports⁸⁾;
- Library Technology Guides⁹⁾.

Koncepce rozvoje knihoven charakterizuje stávající stav knihoven v ČR a především nastiňuje hlavní oblasti rozvoje a cíle, které by měly být splněny. IFLA Global Vision Report shrnuje výsledky hledání společného pohledu na budoucnost, do kterého se zapojilo přes 30 tisíc knihovníků z celého světa. IFLA Trend Report identifikuje nejdůležitější trendy, které ovlivňují rozvoj knihoven a knihovnictví. Knihovnická servisní organizace OCLC, která mj. zajišťuje provoz celosvětového souborného katalogu WorldCat, se také výrazně angažuje v oblasti výzkumu. Zprávy shrnující výsledky této činnosti jsou k dispozici jako OCLC Research Reports. Library Technology Guides je web, který na konci 90. let založil konzultant Marshall Breeding a zaměřuje se na problematiku využívání technologií v knihovnách. V sekci Data and Trends on Companies and Products¹⁰⁾ jsou dostupné různé nástroje a zdroje umožňující zjišťování trendů.

2. Odborné akce

Z pravidelně pořádaných odborných akcí určených pro široký okruh knihovníků, na kterých je obvykle alespoň v několika příspěvcích věnována pozornost i oblasti automatizace, můžeme zmínit každoroční konference Knihovny současnosti¹¹⁾, INFORUM¹²⁾ a Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě¹³⁾. Na Slovensku se jednou za dva roky koná seminář INFOS¹⁴⁾. Celoevropsky významná je konference ELAG

(European Library Automation Group), která se mimochodem u třikrát (v letech 2001, 2011 a 2018) konala v Praze¹⁵⁾. Dříve se konal např. seminář Automatizace knihovnických procesů, který byl přímo zaměřen na oblast automatizace. Informace o jednorázových akcích jsou obvykle distribuovány prostřednictvím elektronických konferencí a Seznamu plánovaných akcí na webu Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP)¹⁶⁾.

Užitečným zdrojem informací o připravovaných vzdělávacích akcích je Seznam plánovaných akcí na webu SKIP¹⁷⁾. Přidat Seznam doporučených akcí, až bude skutečně spuštěn.

3. Databáze knihovnické literatury

Databáze knihovnické literatury (pravděpodobně známější pod zkratkou KKL)¹⁸⁾ obsahuje jak záznamy české literatury z oboru knihovnictví a oborů příbuzných, tak záznamy literatury zahraniční. Její součástí jsou také mj. záznamy článků z českých knihovnických časopisů a záznamy příspěvků ze sborníků.

Doporučujeme zejména následující obecnější předmětová hesla (věcná témata):

- automatizace knihovnických procesů;
- automatizované knihovní systémy;
- knihovnické systémy;
- otevřený software.

Vyhledávání si názorně ukážeme na příkladu tématu **automatizace knihovnických procesů**. Do webového prohlížeče zadáme adresu databáze, tj. <https://aleph.nkp.cz/cze/kkl> (případně zadáme adresu <https://aleph.nkp.cz/> a z nabídky zvolíme databázi KKL). Jako údaj pro vyhledávání vybereme předmět (klíčová slova) a do vyhledávacího okénka zadáme téma automatizace knihovnických procesů¹⁹⁾. Vyhledávání můžeme omezit pouze na záznamy dokumentů v češtině (viz obr. 1).

Po odeslání dotazu získáme jako odpověď několik set záznamů. V tomto okamžiku doporučujeme výsledky kliknutím na nadpis sloupce Rok vyd. seřadit sestupně podle roku vydání. Tím získáme přehled o nejnovějších tematicky relevantních dokumentech (viz obr. 2).

Pokud byste potřebovali dále pracovat se záznamy např. pouze **z posledních několika let**, můžete využít funkci filtrování (označenou slovem Filtrovat), vybrat Rok vydání a získat pouze záznamy dokumentů z konkrétního časového období. Omezíme-li výše uvedené vyhledávání na posledních pět let, získáme místo několika set záznamů pouze několik desítek záznamů.

Obdobně je možné vyhledávat další výše uvedená témata.

Pokud Vás zajímají **novinky týkající se konkrétního knihovního softwaru**, vyhledávejte přímo pomocí jeho názvu.

Řada z dokumentů je k dispozici volně online a je možné s nimi okamžitě pracovat. Tištěné dokumenty si je zapůjčit přímo v Knihovně knihovnické literatury (ta je součástí Národní knihovny ČR), půjčit si jej prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby nebo (především jde-li o české zdroje) v jiné knihovně, která je má ve svém fondu. V tomto směru jsou vhodnými informačními nástroji Souborný katalog ČR (nebo jeho dílčí součást obsahující seriály, tedy např. časopisy a noviny)²⁰⁾ nebo portál Knihovny.cz²¹⁾.

Kromě získání představy o trendech a novinkách je odborná literatura také užitečným zdrojem informací o **zkušenostech ostatních knihoven**.

4. Studijní pomůcky pro knihovníky

Od roku 2017 je k dispozici web Studijní pomůcky pro knihovníky, jehož hlavním cílem je usnadnit přípravu na zkoušky vztahující se k typovým pozicím z Národní soustavy povolání, resp. Národní soustavy kvalifikací. Web obsahuje záznamy více než pěti set studijních pomůcek, mj. i těch, které jsou zaměřeny na:

- automatizované knihovní systémy české i zahraniční⁽²²⁾;
- elektronické informační zdroje a nástroje⁽²³⁾;
- ovládání automatizovaného knihovního systému⁽²⁴⁾;
- ovládání automatizovaného knihovního systému v relevantních modulech⁽²⁵⁾.

Web Studijní pomůcky pro knihovníky je díky tomu využitelný i pro získání přehledu o oblasti automatizace knihoven (viz obr. 3).

5. Vysokoškolské kvalifikační práce

Specifickým zdrojem informací o trendech mohou být vysokoškolské kvalifikační práce jak z vysokoškolských pracovišť zabývajících se knihovnictvím (Ústav informačních studií a knihovnictví⁽²⁶⁾ Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Kabinet informačních studií a knihovnictví⁽²⁷⁾ Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a Ústav bohemistiky a knihovnictví⁽²⁸⁾ a Ústav informatiky⁽²⁹⁾ Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě), tak z pracovišť, které se zaměřují na informatiku a knihovnictví může být jednou z aplikačních oblastí. Z toho důvodu jako vhodný vyhledávací nástroj těchto prací doporučujeme především server theses.cz⁽³⁰⁾. Dotaz může znít např. automatizace knihoven, knihovní systém apod.

6. Elektronické konference

Podstatným zdrojem informací z oblasti knihovnictví jsou elektronické konference. Těch v českém prostředí existuje celá řada⁽³¹⁾. Žádná z konferencí není přímo zaměřena na problematiku automatizace v knihovnách. Existují však elektronické konference sdružující uživatele různých knihovních softwarů, z nichž do některých se mohou přihlásit i zájemci, kteří příslušný software v daný okamžik nepoužívají. Informace o těchto konferencích bývají dostupné na webech jejich producentů nebo dodavatelů.

Především do konferencí **Knihovna**, **AKM**⁽³²⁾ a **SKIP**⁽³³⁾ jsou zasílány pozvánky na odborné vzdělávací akce, které se mnohdy dotýkají různých (především dílčích) aspektů automatizace v knihovnách. O vzdělávací akce je mezi knihovníky obvykle značný zájem, proto se vyplatí děnit v elektronických konferencích sledovat průběžně a na zajímavé akce se hlásit co nejdříve.

Specificky je zaměřena konference **EKNIHY**. Jak již název napovídá, je orientována na problematiku elektronických knih. Ty jsou v dnešní době často začleňovány do online katalogů knihoven, proto se vyplatí na ni nezapomenout ani v případě, kdy se zabýváme technologiemi v knihovnách obecněji.

V zahraničí funguje řada elektronických konferencí, které se dotýkají problematiky využívání informačních a komunikačních technologií v knihovnách. Můžeme je však doporučit spíše přímo odborníky v oblasti informačních a komunikačních technologií. Např. konference **CODE4LIB**³⁴⁾ je, jak název napovídá, zaměřena na programování; konference **IFLA-IT**³⁵⁾ je pak určena především pro členy sekce IFLA zaměřené na informační technologie v knihovnách.

Pozornost si zalouží i konference **BIBFRAME**³⁶⁾, ve které probíhají diskuse o stejnojmenné iniciativě, jejímž cílem je v budoucnu nahradit formát MARC 21. Ten (s ohledem na provázanost s katalogizačními pravidly RDA a dříve AACR2) je důležitou součástí architektury současných knihovních softwarů. Je tedy žádoucí sledovat vývoj i v této oblasti.

Do všech uvedených zahraničních konferencí je možné se přihlásit. Předtím však doporučujeme podívat se do jejich online archivů, abyste mohli vyhodnotit, zda v konferenci probíhají diskuse o tématech, která vás skutečně zajímají, a zda se přihlásíte k odběru jednotlivých zpráv nebo jejich souhrnu za určité časové období.

7. Dotační programy

Užitečným indikátorem trendů jsou také vyhlášená znění zaměření a podmínek dotačních programů³⁷⁾. Z hlediska automatizace knihoven můžeme zmínit především program VISK³⁸⁾ (Veřejné informační služby knihoven) a především jeho podprogram VISK 3 Informační centra veřejných knihoven – ICEKNI³⁹⁾.

8. Jiné knihovny

Trendy lze sledovat i v jiných knihovnách (ať již obdobné velikosti, obdobného typu či zaměření nebo i knihoven, které mají zcela jiný charakter). Je možné vycházet jak z online podkladů (zjišťovat, co jiná knihovna nabízí za online služby, jakými funkcemi disponuje jejich katalog apod.), tak z osobních rozhovorů s jejich pracovníky (ty se mohou uskutečnit nejenom v prostorách knihovny, ale také např. na knihovnických akcích) nebo z konzultace realizované telefonicky, e-mailem nebo např. prostřednictvím sociálních sítí.

Knihovnické organizace

Užitečným zdrojem informací jsou i knihovnické organizace. Ve **Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR** (SKIP) existují různé odborné orgány, z nichž některé (např. Sekce veřejných knihoven a Klub vysokoškolských knihovníků) sdružují knihovníky a knihovny určitého typu. Ty pak mohou být užitečnou platformou pro budování profesních kontaktů, díky kterým je snazší sdílet zkušenosti a sledovat trendy např. právě v oblasti automatizace.

Ve **Sdružení knihoven ČR** (SDRUK) funguje Sekce pro informační technologie⁴⁰⁾, která se zaměřuje na oblast digitalizace (včetně dlouhodobého uchovávání digitálních dat) a online služby knihoven.

Specifickým případem je Ústřední knihovnická rada. Kromě toho, že zaštiťuje Koncepti rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020⁴¹⁾ a související dokumenty, na svém webu zveřejňuje také zápisy ze svých jednání⁴²⁾. V nich bývají zachyceny mj. informace o plánovaných aktivitách včetně celonárodních projektů, které udávají směr rozvoje českých knihoven. Existují i organizace sdružující přímo uživatele konkrétních knihovních softwarů.

9. Sociální sítě

Sociální sítě jsou místem, kde je možné sledovat novinky i z oblasti automatizace knihoven – především knihovny jako organizace, ale i profesní sdružení či knihovničtí přátelé mohou informovat o nově zavedených online službách, uživatelé knihoven mohou prostřednictvím sociálních sítí sdělovat své postřehy týkající se online katalogu apod.

1)

<https://www.ifla.org/about>

2)

<https://www.ifla.org/files/assets/GVMultimedia/publications/gv-report-summary-cz.pdf>

3)

<https://ipk.nkp.cz/legislativa/koncepce-strategie-deklarace>

4) 41)

<http://files.ukr.knihovna.cz/200000226-bbd23bcca2/Koncepce.pdf>

5)

<http://ukr.knihovna.cz/koncepce-rozvoje-knihoven-cr-na-leta-2017-2020/>

6)

<https://www.ifla.org/globalvision/report>

7)

<https://trends.ifla.org/>

8)

<https://www.oclc.org/research/publications/reports.html>

9)

<https://librarytechnology.org/>

10)

<https://librarytechnology.org/guides/>

11)

<http://sdruk.mlp.cz/sdruk/konference-knihovny-soucasnosti/clanek/konference-knihovny-soucasnosti/>

12)

<https://www.inforum.cz/>

13)

<https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/archivy-knihovny-muzea-v-digitalnim-svete>

14)

<http://www.infolib.sk/sk/trendy-oblastiach/infos-2017/>

15)

<https://elag.org/history/>

16) 17)

<https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/knihovnicke-akce>

18)

<https://aleph.nkp.cz/cze/kkl>

19)

Trvalý odkaz na toto vyhledávání je

https://aleph.nkp.cz/F/?ccl_term=wkw=automatizace+knihovnických+procesů&func=find-c&local_base=kk1.

20)

<https://aleph.nkp.cz/skc> a <https://aleph.nkp.cz/cze/skcp>

21)

<https://www.knihovny.cz/>

22)

<https://studujte.nkp.cz/najit-studijni-pomucku/automatizovane-knihovni-systemy-ceske-i-zahranicni-0>

23)

<https://studujte.nkp.cz/najit-studijni-pomucku/elektronicke-informacni-zdroje-nastroje-0>

24)

<https://studujte.nkp.cz/najit-studijni-pomucku/ovladani-automatizovaneho-knihovniho-systemu-0>

25)

<https://studujte.nkp.cz/najit-studijni-pomucku/ovladani-automatizovaneho-knihovniho-systemu-v-relevantnich-modulech-0>

26)

<https://uisk.ff.cuni.cz/>

27)

<http://kisk.phil.muni.cz/>

28)

<https://www.slu.cz/fpf/cz/ustav-bohemistiky-a-knihovnictvi>

29)

<http://www.slu.cz/fpf/cz/ustav-informatiky>

30)

<https://theses.cz/>

31)

<https://ipk.nkp.cz/adresare-e-konference/diskusni-konference>

32)

Do těchto konferencí se může přihlásit kdokoliv.

33)

Do konference SKIP jsou zařazeni všichni individuální a kolektivní členové Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR.

34)

<https://lists.clir.org/cgi-bin/wa?A0=CODE4LIB>

35)

<http://infoserv.inist.fr/wwwsympa.fcgi>

36)

<https://listserv.loc.gov/cgi-bin/wa?A0=BIBFRAME>

37)

<https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/>

38)

<https://visk.nkp.cz/>

39)

<https://visk.nkp.cz/visk-3-informacni-centra-verejnych-knihoven-icekni>

40)

<http://www.sdruk.cz/sdruk/odborne-sekce/sekce-pro-informacni-technologie/clanek/sekce-pro-informacni-technologie/>

42)

<http://ukr.knihovna.cz/zapisy-z-porad-ukr/>

From:

<https://prirucky.ipk.nkp.cz/> - Metodické příručky pro knihovny

Permanent link:

https://prirucky.ipk.nkp.cz/aks/sledovani_trendu?rev=1568888907

Last update: **2019/09/19 12:28**

